

MAHAFFY

III. 'Greek Things'

April 1983 verscheen in de Frons de eerste aflevering van een klein feuilleton over de classicus, historicus, papyroloog, musicus, cricket-speler, jager, dominee en 'wit' John Pentland Mahaffy, gedurende meer dan een halve eeuw verbonden aan Trinity College, Dublin. Na een algemene inleiding volgde in juni 1983 een beschrijving van Mahaffy's bezoek aan Leiden in het kader van het derde eeuwfeest van de universiteit in 1875. Sindsdien zijn acht maanden verstreken, maar Mahaffy is een zo kleurrijke figuur, dat hij meer verdient dan twee schamele stukjes. Dus zetten wij het verhaal voort alsof er niets gebeurd is. Ditmaal concentreren wij ons op de relatie tussen Mahaffy en zijn meest befaamde leerling, Oscar Wilde.

In 1871 arriveerde Wilde als student bij Trinity College en bleek al spoedig een briljant classicus. Bovendien was Wilde een cultureel jongmens, heel anders dan de gemiddelde Trinity College student, want die was 'more interested in Fighting, gambling, drinking, football, whoring and obscene stories, than in Greek culture and the art of conversation'. Zo ontstond er al spoedig een vrij nauwe band tussen Wilde en de jonge professor Mahaffy, die Wilde's talenten op het gebied van de Griekse taal, de elegante conversatie en de 'social technique' zeer wist te stimuleren. Wilde had ongetwijfeld veel aan Mahaffy te danken en erkende dat ook volmondig: in een brief aan Mahaffy uit 1893 of 1895 noemt hij zijn leermeester van twintig jaar terug 'a man of high and distinguished culture... one to whom I owe so much personally... my first and my best teacher... the scholar who showed me how to love Greek things'. Dat 'Greek things' nam Wilde wat ruimer dan Mahaffy, maar daarover later meer.

Na een zeer succesvolle periode in Dublin vertrok Wilde in 1874 naar Oxford om aldaar zijn studie van de Griekse taal voort te zetten. Men zag in hem een toekomstige 'college don'. Maar de banden met Mahaffy werden geenszins verbroken. In de eerste plaats was Mahaffy een trouw bezoeker van de partijen ten huize van Wilde's ouders, de bekende medische specialist Sir William Wilde en de als 'Speranza' be-

kende dichteres en society-gastvrouw Lady Wilde. Mahaffy was immers een trouw bezoeker van alle gelegenheden, die hem de gelegenheid boden tot sprankelende conversatie, een kostelijk maal en een goed glas. Boze tongen beweerden, dat Mahaffy slechts de ogen opsloeg van zijn Homerus, wanneer hem een aantrekkelijke uitnodiging werd voorgehouden. Op de tweede plaats bleven Oscar en Mahaffy elkaar geregeld ontmoeten: in 1875 reisde Wilde door Noord-Italië en ontmoette daar Mahaffy, die enige tijd als reisleader optrad; in 1876 logeerde Wilde enige tijd in Mahaffy's fraaie woning aan de baai van Dublin en hielp, zo schreef Wilde althans, bij de correctie van de drukproeven van Mahaffy's boek Rambles and Studies in Greece. Wilde wordt echter in de inleiding van dit werk, dat inderdaad later in 1876 verscheen, niet genoemd, wél in de inleiding van Mahaffy's eerdere werk Social Life in Greece from Homer to Menander, waarin Wilde bedankt wordt voor vele correcties en verbeteringen. Wilde zelf werkte aan de recensie van Symonds' Studies of the Greek poets en dat zou dan weer door Mahaffy worden overgelezen; die had kennelijk enkele ernstige bezwaren, want de recensie is naar het schijnt nooit verschenen.

Mahaffy's Rambles waren het resultaat van een reis door Griekenland; sindsdien werd Mahaffy niet moe, het belang van een bezoek aan de feitelijke schouwtonelen van de oude geschiedenis te benadrukken. Zijns inziens moest elke classicus en historicus zo spoedig mogelijk naar Griekenland afreizen, alvorens ook maar één woord op papier te zetten. In 1877 was Mahaffy weer op weg, in gezelschap van William Joshua Goulding, een ondernemerszoon, die op de Grand Tour gestuurd werd, George MacMillan, een telg van het befaamde uitgevershuis (en in 1879 een van de oprichters van de Hellenic Society: Mahaffy maakte heel wat bekeerlingen!) en Oscar Wilde. Die laatste was eigenlijk op weg naar Rome, met het oog op een aanstaande bekering tot het Rooms-katholieke geloof (erg populair in bepaalde kringen te Oxford, o.m. in homoseksuele kring. Overigens is het nog de vraag in hoeverre Wilde's homoseksuele geaardheid al in deze periode aan het daglicht trad). Mahaffy wist Oscar echter over te halen mee te gaan naar Griekenland, voor een trip over de Peloponnesos en naar Athene. Zoals Wilde schreef: 'the chance of seeing such great places - and in such good company - was too great for me'; Mahaffy kon Oscar nog eens extra indoctrineren met een liefde voor alles wat maar Grieks was en redde hem tegelijk van 'de papen', zoals Mahaffy het uitdrukte: 'Oscar Wilde... has of course come round under the influence of the moment from Popery to paganism'. Mogelijk apocrief is Mahaffy's veel

geciteerde uitspraak: 'I'm going to make an honest pagan out of you', maar het leidt geen twijfel, dat Mahaffy wel degelijk een houding aannam van 'liever Turks dan Paaps'. Een dergelijke opstelling past geheel in de 'mental make-up' van een aristocratische Anglo-Ier, die zich fel verzet tegen elke vorm van Keltisch nationalisme (een katholieke, en 'volkse' beweging) en er toch al een vrij luchtige geloofsopvatting op na hield.

De reis werd een groot succes en in hun enthousiasme bleef men wat te lang rondtrekken: Mahaffy en Wilde arriveerden beiden een maand na het begin van de 'term'. Mahaffy had enkele problemen met de Provost van Trinity College, maar verkeerde in een vrij onaantastbare positie; Wilde was slechter af, en verloor de helft van zijn toelage voor dat jaar en werd voor de rest van de gedeeltelijk gemiste 'term' weggezonden van de universiteit. Wilde klaagde bitter over de 'Boeotian anaesthesia' van de classical tutor Rev. William Allen en over 'the wretched time-serving of that old woman in petticoats, the Dean'. Beroomd werd zijn 'witticism': 'I was sent down from Oxford for being the first undergraduate to visit Olympia'. Het was inderdaad een schandalige affaire, getuigend van veel bothed bij het Oxfordse establishment. Mede door deze zaak besloot Wilde, dat een universitaire carrière niet voor hem was weggelegd, en Mahaffy, woedend alsof hijzelf dodelijk was beledigd, werd bevestigd in zijn opvatting, dat de Engelse universiteiten bolwerken van wetenschappelijk conservatisme en achterlijkheid waren. Maar op de verhouding van Mahaffy tot de andere wetenschappers van zijn dagen moeten we een andere keer terugkomen. In ieder geval bleef mede door deze reis met Mahaffy Wilde vol van Griekenland, zoals zelfs een korte blik op zijn werk duidelijk maakt. En de Kerk van Rome moest voorlopig nog wachten: Wilde bekeerde zich uiteindelijk op zijn sterfbed.

Na de reis van 1877 wordt het moeilijker de relatie van Wilde en Mahaffy te volgen: er zijn slechts weinig brieven (bewaard gebleven?). Wel zijn er kennelijk contacten tussen Mahaffy en Lady Wilde en tussen Oscar en Mahaffy's zoon, en mogelijk bezochten Wilde en Mahaffy elkaar ook regelmatig (Mahaffy kwam vaak in Londen). In 1886 schreef Wilde aan Mahaffy om deze te vragen een goed woordje voor hem te doen bij Lord Spencer: Wilde wilde in aanmerking komen voor een Inspectorship of Schools (daar is nooit iets van gekomen). In 1887 schrijft Wilde twee recensies voor de Pall Mall Budget en de Pall Mall Gazette, waarin hij Mahaffy's Greek Life and Thought en The Principles of the Art of Conversation zeer kritisch bespreekt:

'If Mr. Mahaffy would only write as he talks, his book would be much pleasanter reading' en meer van dergelijke snijdende opmerkingen. Men zou verwachten dat de verhouding met de zo ijdele Mahaffy nu grondig verstoord zou zijn, maar in 1893/1895 volgt het zo lovende briefje van Oscar aan zijn oude mentor, boven reeds geciteerd. Toch kwam het tot een definitieve breuk tussen leermeester en leerling, en wel door de processen van 1895, uitlopend op de veroordeling van Wilde wegens homoseksualiteit.

Het verhaal van Wilde's tragische ondergang hoort verder niet in dit stukje thuis, wel Mahaffy's reactie op de gebeurtenissen. Hoewel Mahaffy een schier onuitputtelijk enthousiasme wist op te brengen voor Grieken en Griekenland, in verleden en heden, had hij geen goed woord over voor 'Greek love'. Mahaffy, die zo vaak tegendraadse opvattingen had en die opvattingen met zeer veel vuur in duizend en een polemieken verdedigde, die zich zó weinig gelegen liet liggen aan de denkbelden van zijn tijdgenoten dat men hem zelfs van godslastering en ketterij beschuldigde, ging op het punt van de seksualiteit en wel in het bijzonder de homoseksualiteit geheel met de stroom van zijn tijd mee. Zo bevat de 1874-editie van Mahaffy's Social Life nog een vrij openhartige beschrijving van de Griekse paederastie, in 1875 blijkt dat bijna allemaal geschraapt uit de tweede editie. Mahaffy besloot dit aspect van de Griekse cultuur voortaan maar buiten beschouwing te laten, om zijn lezerspubliek niet te shockeren. Wanneer nu Wilde een heuse 'sodomite' blijkt te zijn, en zijn gedrag acceptabel poogt te maken door naar Griekse voorbeelden te wijzen, ontsteekt de leermeester in een grote toorn tegenover zijn vroegere leerling! 'the one blot on my tutorship'. En terwijl (niet al te veel) moedige anderen, bijvoorbeeld Robert Y. Tyrrell, Regius Professor of Greek te Dublin, een petitie voor Wilde ondertekenen, omdat ze inzien, dat hier één van de grote geesten van hun tijd kapot gemaakt wordt, blijft Mahaffy volharden in zijn gevoelloze veroordeling, in een variant op Mahaffy's eigen woorden: 'a blot on his reputation'. Maar zo zagen de tijdgenoten het natuurlijk niet: het geven van steun aan Wilde betekende de eigen reputatie te grabbel gooien en vragen om moeilijkheden. En aan moeilijkheden had Mahaffy geen behoefte, zijn vijanden waren reeds talrijk genoeg. Maar daarover een volgende keer.

(wordt vervolgd)

Frits Naerebout

P.S. In april 1983 schreef ik dat Mahaffy en Wilde in 1876 te Tanagra aanwezig waren bij het opgraven van enkele van de beroemde terracotta's. In de eerste plaats moet het jaartal 1877 zijn (zie boven; de auteur Hunter-Blair heeft als eerste het verkeerde jaartal geïntroduceerd en deze fout is vervolgens verscheidene malen herhaald door anderen); in de tweede plaats is het hele verhaal mogelijk apocrief: in de latere edities van zijn Rambles vertelt Mahaffy niets over opgravingen te Tanagra (wel over Tanagra-terracotta's in Atheense verzamelingen en in de kunsthandel). Het is wel opvallend dat zowel Mahaffy als Wilde de Tanagra-terracotta's enkele malen ter sprake brengen.